

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)
на тему: «Облік і контроль товарних запасів дистриб'юторської компанії
(на прикладі ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС»)»

Виконавець:

студентка ФМОІТ група 41

Пушенко Анна Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Бойко Ольга Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах нестабільності національної економіки України у період трансформаційних змін, спричинених такими загрозами зовнішнього середовища як пандемія COVID-19 та розпочата воєнна агресія проти нашої держави, функціонування торговельного сектора є вкрай важливим. Основною діяльністю підприємницьких структур торгівлі є забезпечення населення необхідними продовольчими та непродовольчими товарами. Підвищення ділової активності усіх учасників постачання та реалізації товарів зумовлює потребу забезпечення стратегічної альтернативи управління товарами на основі формування обліково-інформаційної бази та організації контрольних процедур щодо руху товарних запасів для прийняття управлінських рішень. Саме наявність достовірної облікової інформації та впровадження дієвої системи контролю за реалізацією облікового процесу є вкрай необхідною умовою оптимізації торговельного процесу, забезпечення ефективного товарообороту на підприємстві. Відтак, питання удосконалення організаційно-методичного забезпечення обліку і контролю товарних запасів у сучасних реаліях госопдарування набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розгляду теоретико-методичних питань обліку і контролю операцій з формування товарних запасів та їх реалізації у торговельній сфері присвячено праці таких науковців як: Гужавіна І.В., Даценко Г.В., Дробязко С.І., Коблянська І.О., Кудирко О. М., Максименко І.Я., Меліхова Т.О., Онищенко О. В., Подмешальська Ю.В., Тарасова Т.О., Чернін О. Я., Фоміна О.В., Шендригоренко М.Т. та ін. Окремі аспекти управління товарними запасами розглянуто такими науковцями як Мельник Н. В., Кривешко О. В., Кудирко О. М. Левченко Р. В., Овчиннікова М. А. Шпарик Я. Я., Полянська О.А., Чабанюк О.М., Кондрич С.В. Однак, враховуючи діяльність торговельних підприємств в умовах сьогодення, питання обліково-контрольного забезпечення управління товарними запасами залишаються вкрай актуальними та потребують постійного моніторингу.

Мета і завдання роботи. Метою дослідження є вивчення теоретико-методичних основ обліку та контролю товарних запасів, оптимізації їх раціонального використання в системі управління торговельним підприємством. Для досягнення зазначеної мети в роботі було поставлено й вирішено такі **завдання**:

- визначити сутнісні характеристики товарних операцій та товарних запасів;
- вивчити нормативно-правове регулювання здійснення торговельних операцій та теоретичні аспекти ведення обліку товарних запасів;
- визначити проблемні аспекти формування вартості товарних запасів та оптимізації їх управління;
- здійснити характеристику торговельної діяльності дистриб'юторської компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС»;

- охарактеризувати загальну організацію обліку та документальне забезпечення операції з придбання та реалізації товарних запасів на підприємстві;
- визначити особливості обліку товарних операцій у практичній системі обліку на підприємстві;
- провести аналіз стану та ефективності використання товарних запасів;
- охарактеризувати організаційно-методичні аспекти та діючу практику контролю товарних запасів;
- надати рекомендації щодо обліково-інформаційного забезпечення управління товарними запасами дистриб'юторської компанії.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації товарних запасів дистриб'юторської компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС».

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти обліку та контролю товарних операцій, пов'язаних з надходженням та реалізацією товарних запасів дистриб'юторськими компаніями.

Методи дослідження. В процесі вирішення основних завдань та досягнення мети кваліфікаційної роботи було використано як загально наукові так і специфічні методи дослідження. При опрацюванні методології фінансового й управлінського обліку товарних запасів, а також дослідженні процедури їх контролю та оптимізації використано методи порівняння, конкретизації, групування, аналізу, спостереження, вибірки. Методи наукової абстракції та узагальнення використано для формулювання висновків дослідження. При інтерпретації теоретичної та практичної частини дослідження використано табличний та графічний методи.

Інформаційною базою при написанні кваліфікаційної роботи слугували законодавчо-правові документи України, які регламентують провадження торговельної діяльності, стандарти бухгалтерського обліку товарних запасів, визнання доходів та витрат від впровадження торговельної діяльності, дисертаційні дослідження галузевого спрямування, монографії та фахові статті вітчизняних науковців у сфері фінансового та управлінського торговельної діяльності, професійні періодичні публікації фахівців-практиків у сфері обліку та оподаткування товарних операцій, навчальні посібники. Практичні аспекти з обліку та контролю товарних запасів було досліджено за офіційними матеріалами дистриб'юторської компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 11 додатків. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Організаційно-методичні аспекти обліку товарних операцій підприємств торгівлі»** визначено сутність товарних операцій та способи їх здійснення, наведено визначення категорій «товари» та «товарні запаси» та їх класифікаційні ознаки з урахуванням специфіки діяльності підприємств торгівлі, проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує порядок ведення торговельної діяльності, порядок регулювання організації обліку товарних запасів відповідно до національних стандартів обліку, визначено особливості порядку оцінки товарних запасів при надходженні та вибутті, а також на дату складання фінансової звітності з урахування специфіки ведення обліку на підприємствах оптової торгівлі; окреслено проблемні питання обліку та контролю в управлінні товарними запасами підприємств.

У другому розділі **«Організаційно-методичні та практичні аспекти обліку товарних запасів ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС»»** наведено організаційно-економічну характеристику підприємства та визначено основні види торговельної діяльності компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» з ведення торгових операцій та надання послуг з дистрибуції та логістики продуктів харчування, безалкогольних напоїв та слабоалкогольної продукції, проаналізовано фінансово-економічні показники розвитку підприємства, динаміку показників його ділової активності; висвітлено загальну організацію обліку на підприємстві та документальне оформлення товарних операцій, що здійснюються при надходженні та реалізації товарних запасів на митній території України та у сфері зовнішньоекономічної діяльності, розглянуто діючу систему обліку товарних запасів, формування їх первісної вартості, акцентовано увагу на особливості відображення ПДВ за операціями з придбання та реалізації товарів, наведено відображення операцій з надання транспортно-експедиторських послуг перевезення вантажу в межах України.

У третьому розділі **«Організаційно-практичні аспекти аналізу і контролю товарних запасів ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС»»** окреслено основні завдання та етапи здійснення аналізу товарних запасів, представлено послідовність проведення аналізу товарних запасів; проведено аналіз динаміки товарних запасів ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС», визначено динаміку та структуру оборотних активів підприємства, динаміку питомої ваги товарних запасів у складі наявних активів підприємства, проведено розрахунки показників ефективності використання товарних запасів; представлено організаційні основи та методику проведення контролю товарних запасів, а саме, визначено мету та завдання проведення контролю товарних запасів, представлено основні етапи проведення внутрішнього контролю операцій, що пов'язані із товарними запасами, охарактеризовано порядок проведення інвентаризації товарних запасів на підприємстві, надано основні рекомендації удосконалення обліку, контролю та аналізу в системі управління товарними запасами підприємств оптової торгівлі, акцентовано увагу на організації обліково-аналітичного забезпечення складського господарства та оптимізації

розміру поточних товарних запасів у практичній діяльності торговельних підприємств.

ВИСНОВКИ

Дослідження сукупності теоретичних, методичних та організаційних аспектів обліку та контролю товарних запасів, і їх практична апробація на прикладі дистриб'юторської компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» дозволяє сформулювати висновки, які висвітлюють вирішення основних завдань дослідження відповідно до поставленої мети.

1. Товарні запаси є невід'ємною складовою та центральним об'єктом товарних операцій для безперервного функціонування торговельних підприємств. В класичному розумінні товарні запаси визначаються як маса (обсяг) товарів, які призначені для подальшого продажу (перепродажу) та здійснення безперебійної торгівлі, при цьому товар знаходиться у сфері обігу в процесі просування та переміщення від виробника до споживача. Для конкретного підприємства товарні запаси представляють собою його оборотні активи, які придбані підприємством задля подальшої реалізації іншим контрагентам – учасникам торгівлі або кінцевим споживачам та продаж яких у майбутньому може принести економічні вигоди підприємству у вигляді отриманого доходу та прибутку.

2. Нормативно-правове регулювання обліку товарних запасів представлено багатоступеневим рівнем законодавчих, нормативних документів, якими регулюється безпосередньо провадження торговельної діяльності вітчизняних підприємств та регламентовано ведення обліку товарних запасів на підприємствах. Основним національним стандартом, відповідно до регламентів якого здійснюється облік товарів, є НП(С)БО 9 «Запаси», у якому визначено методологічні засади того, як повинна формуватися у бухгалтерському обліку інформація про товарні запаси, які умови визнання, який порядок формування вартості товарних запасів та методи їх оцінки при вибутті, а також яким чином інформація про товарні запаси має бути розкрита у фінансовій звітності. Важливими регламентами також є норми Податкового кодексу України, яким визначено у контексті торговельних операцій вимоги щодо оподаткування поставки товарів та надання послуг.

3. Визначено, що в сучасних реаліях впровадження торговельної діяльності до основних проблемних ділянок обліково-контрольного забезпечення руху товарних запасів слід віднести достовірне формування первісної вартості товарних запасів з урахуванням логістичних витрат та застосування правил та умов ІНКОТЕРМС; суцільне документальне оформлення надходження та вибуття товарних запасів; організація складського зберігання товарних запасів та документальний облік товарів на складі, умов та правил їхнього зберігання й охорони; періодичність проведення інвентаризації товарних запасів (вибіркової та суцільної); контроль достовірності відображення руху товарних запасів на рахунках бухгалтерського обліку, у зведених регістрах та у формах фінансової звітності. Найбільш проблематичним та пріоритетним в системі облікового забезпечення

управління товарними запасами можна, насамперед, визначити саме формування їх первинної вартості, яка в подальшому буде інтерпретована у формі собівартості і буде списана на формування фінансового результату підприємства. Також важливим є визначення оптимального розміру товарних запасів, що досягається завдяки використанню сучасних методів стратегічного аналізу, економіко-статистичного та економіко-математичного моделювання.

4. Основним напрямком діяльності компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» є послуги з дистрибуції та логістики продуктів харчування, напоїв та алкогольної продукції. Торговельне підприємство ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» показує свою ситйку позицію за усіма показниками фінансово-економічної діяльності навіть в умовах пандемії COVID-19 та у період проведення повномасштабної війни на території нашої держави, збільшуючи свої потужності як за рахунок залучення власних та запозичених фінансових ресурсів. Вартість оборотних активів наубла значного зростання саме у період пандемії у 2020-2021 рр, що зумовлено спеціалізацією підприємства на дистрибуції безалкогольних напоїв та дитячого харчування. Ресурси підприємства сформовані у вигляді оборотних активів, серед яких превалюють товарні запаси, доля яких у загальній вартості активів підприємства становить від 50% та вище. Чистий дохід від реалізації товарів зазнав значного зростання – а саме у 2022 році порівняно із попереднім 2021 роком чистий дохід збільшився на 171699,1 тис. грн., а у порівнянні з 2019 роком зростання товарообороту відбулось майже у 2 рази. Такі зміни результатів товарних операцій позитивно вплинули на збільшення абсолютного показника прибутковості – валового прибутку, який порівняно із 2019 роком збільшився на 32085,2 тис. грн, а порівняно із попереднім роком – на 31843,4 тис. грн. Перепрофілювання на ті продовольчі товари, які забезпечують базові потреби споживачів, а саме на безалкогольні напої, дозволили підприємству навіть у воєнний 2022 рік стабілізувати свою діяльність та підвищити ділову активність на ринку.

5. Дослідивши процес організації облікового забезпечення товарних запасів на підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» було встановлено, що облік ведеться централізованою бухгалтерією із застосуванням автоматизованої системи обліку, яка дозволяє формувати реєстри аналітичного та синтетичного обліку у розрізі товарних запасів. Підприємство є суб'єктом малого бізнесу, яке знаходиться на загальній системі оподаткування та має реєстрацію платника ПДВ. Документування операцій з товарними запасами формується за окремими процесами та етапами руху товарних запасів, а саме: надходження товарних запасів на склад; внутрішнє переміщення товарних запасів зі складу на склад; реалізація товарних запасів; переоцінка товарних запасів; інвентаризація товарних запасів; визначення залишків товарних запасів на кінець звітної періоду; складання фінансової звітності. На підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» основними первинними документами є: Договори поставки; товаро-транспортні накладні, видаткові накладні, рахунок-накладна, податкові накладні, платіжне доручення, рахунок-фактура, рахунок-Акт. Основним документом, що підтверджує факт надання транспортно-експедиторських послуг, є Акт виконаних послуг (робіт). До акту також

додається звіт (якщо передбачено умовами договору укладеного між експедитором ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» і клієнтом).

6. Облік та звітність на підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» ведеться відповідно до національних стандартів обліку, а отже й основним стандартом щодо принципів відображення товарів в обліково-звітній системі є НП(С)БО 9 «Запаси», відповідно до якого при придбанні товарів у постачальників формується первісна вартість придбаних товарів. На підприємстві ведеться кількісний і кількісно-вартісний облік товарних запасів. Відповідно до облікової політики на підприємстві при списанні товарних запасів використовується метод ФІФО. При реалізації товарів покупцям-контрагентам підприємство ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» визнає дохід відповідно до вимог НП(С)БО 15 «Дохід» за умови виконання усіх вимог, тобто на дату передачі ризиків на товар покупцеві. Обов'язковою умовою є оформлення та реєстрація у ЄДРПН податкової накладної на продаж товару та передача її покупцеві. При нарахуванні податкових зобов'язань з ПДВ підприємство дотримується вимог Податкового Кодексу щодо бази оподаткування при продажу товарів, а саме, що база нарахування ПДВ не може бути нижче вартості придбання цих товарів. Придбані та використані товарні запаси за кожним їх видом на підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» в умовах ведення автоматизованої системи обліку за спрощеною журнально-ордерною формою систематизуються у таких регістрах обліку, як Журнал-ордер та Відомість по рахунку, оборотно-сальдова відомість по рахунку, Обороти по рахунку 281 та формується Аналіз рахунку. Зазначені облікові дані у регістрах синтетичного обліку систематизуються у загальній оборотно-сальдовій відомості за синтетичними рахункам, на підставі якої складається фінансова звітність підприємства.

7. За результатами проведеного аналізу, встановлено, що У 2020 р. товарні запаси збільшилися порівняно із попереднім 2019 роком на 24258,3 тис. грн. та на 77,6 % у відносному вимірнику. У подальших періодах спостерігається зниження вартості товарних запасів порівняно із попередніми періодами. Найбільшу питому вагу у складі оборотних активів підприємства мають товарні запаси та дебіторська заборгованість, що неможна сказати про гроші та їх еквіваленти. За аналізований період відбувається зменшення питомої ваги товарних запасів. найбільш вдалим торговельним періодом щодо ефективності використання товарних запасів був 2019 рік, а спочатку 2020 року майже за усіма показниками спостерігається їх зниження, особливо це стосується тривалості обороту товарних запасів, отриманого чистого доходу на 1 грн. товарних запасів. І це зрозуміло, враховуючи асортимент товарних запасів, а саме торгівлю слабоалкогольними напоями, продаж яких у період карантинних обмежень був в окремі періоди призупинений чи обмежений у часі. Відповідно й попит на ці продукти зазнав зниження. Диверсифікація продажів у період воєнного стану, а саме переорієнтування бізнесу на продаж мінеральної води та фруктових соків позитивно відзначилася на оборотності товарних запасів, тривалість одного обороту скоротилася до 33 днів. Також збільшилася сума отриманого чистого доходу у розрахунку на 1 грн. товарних запасів.

8. Контроль за товарними операціями на підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» здійснюється за допомогою інвентаризації власними співробітниками. При цьому інвентаризація проводиться за кожним місцем зберігання товарних запасів, а в межах місця зберігання – окремо за обраним їх видом та номенклатурною групою товарних запасів. Для контролю достовірності відображеної в документах інформації проводять перевірку шляхом: перерахунку показників, що в них відображені; порівняння зазначених показників у різних документах на різних етапах руху товарних запасів в рамках товарних операцій; фактичного підтвердження кількісного та вартісного стану товарних запасів із використанням інструменту інвентаризації. Відтак підприємству, враховуючи його масштаби товарообороту та великі залишки на складах, можна порекомендувати залучення аудиторської компанії задля більш поглибленого та професійного підтвердження законності та достовірності відображення в обліку та звітності товарних операцій. Результати проведеного аудиту товарних запасів дозволять підтвердити, або поставити під сумнів інформацію що відображається в звітності підприємства та стосується його товарних запасів

9. Для оптимізації організації обліку товарних запасів на підприємствах торгівлі треба налагоджувати раціональну організація складського господарства. Товарні запаси на складах повинні розміщуватися за секціями, а всередині останніх - за окремими групами, партіями, щоб можна було швидко їх прийняти, видати й перевірити наявність. Враховуючи специфіку нашого підприємства, у книзі складського обліку товарних запасів необхідно зазначати таку інформацію: щодо надходження товарів, їх вибуття, проведення переоцінки товарів, повернення товарів у разі невідповідності якісним характеристикам, іншу інформацію, яка може знадобитися для ефективного управління запасами. Підприємству рекомендовано впровадження системи управління товарними запасами для дистриб'юторської компанії за допомогою використання об'єднаних ABC- та XYZ-аналізів, що дозволить компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» підвищити ефективність системи управління товарними ресурсами; підвищити частку високоприбуткових товарів без порушення принципів асортиментної політики; виявити ключові товари і причини, що впливають на кількість товарів на складі. Оптимальне коригування асортиментної політики надасть можливість компанії ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» зменшити ринкові ризики завдяки продуктово-ринкової диверсифікації, збільшити прибутковість та ділову активність в стратегічній альтернативі.

Вважаємо, що для забезпечення формування достовірної і точної інформації про обсяг реалізації товарів в обліковій системі підприємства торгівлі доцільним є оптимальне поєднання комплексу умов та елементів облікового процесу з рівнями управління продажами товарів.

Запропоновані практичні рекомендації поліпшать систему обліку та контролю формування товарних запасів та їх реалізації на підприємстві ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС» з метою прийняття управлінських рішень щодо оптимізації прибутку та забезпечення ефективного розвитку підприємства.

АНОТАЦІЯ

Пушенко А.О. Облік і контроль товарних запасів дистриб'юторської компанії (на прикладі ТОВ «ФОРТ-БІР-ПЛЮС»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
 «071 «Облік і оподаткування»»
 (шифр та назва спеціальності)
 за освітньою програмою «Облік і аудит».
 (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні основи сутності та класифікації товарних запасів, нормативно-правове регулювання обліку та оцінки товарних запасів підприємств з урахуванням вимог національних стандартів обліку, організаційні та практичні аспекти контролю товарних запасів дистриб'юторської компанії.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку, структуру та ефективність використання товарних запасів, показники прибутковості, діючу систему обліку та методика проведення контролю товарних запасів на підприємстві.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації інформації про товарні запаси на основі удосконалення облікової політики підприємства, документального відображення облікової інформації, впровадження системи управління товарними запасами та внутрішнього контролю на підприємстві.

Ключові слова: товарні операції, дистрибуція, товарні запаси, облік, аналіз, контроль, оптимізація товарних запасів

ANNOTATION

Pushenko A. Accounting and control commodity stocks of the distribution company (on the example of FORT-BEAR-PLUS LLC)

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty
 «071 «Accounting and taxation»»
 (code and name of the specialty)
 for the educational program «Accounting and audit».
 (title of the educational program)
 Odessa National Economics University. – Odessa, 2023

The work deals with the theoretical foundations of the essence and classification of commodity stocks, regulation environment of accounting and valuation of commodity stocks of enterprises taking into account the requirements of national accounting standards, organizational and practical aspects of control of commodity stocks of the distribution company.

Author analyses the main economic indicators of enterprise development, dynamics, structure and efficiency of commodity stocks use, profitability indicators, the current accounting system and methods of commodity stocks control at the enterprise.

We have recommended the directions of improvement of the commodity goods accounting information systematization on the bases of accounting policy improvement, documentary reflection of accounting information, introduction of inventory management systems and internal control at the enterprise

Keywords: commodity operations, distribution, commodity stocks, accounting, analysis, control, optimization of commodity stocks.